

Kloosterkerk – 26 april 2020 – ochtendgebed in kleine kring

Derde zondag van Pasen

Johannes 16,16-22 – ds. Rienk Lanooy

Gebed om ontferming

'We moeten door veel narigheid heen'* – die cantate zou hier vandaag geklonken hebben en die oude titel zegt wat we nu meemaken: er is geen omweg geen nooduitgang we moeten er doorheen als door een donkere nacht een ruwe zee een onherbergzame woestijn. Soms is er een lichtje dan weer voelt het alsof ons het water tot aan de lippen staat ons geduld wordt op de proef gesteld. Is er behalve uitzicht op verbetering ook zicht op u die niet loslaat wat uw hand begonnen is zoals wij zongen? en daarom bidden wij u: <i>Heer, ontferm u...</i>	Is er zicht op u, trouwe God, want wij missen het zicht op de ander wij missen wat wij niet met woorden niet via het scherm aan de ander kunnen zeggen: wij missen de lijfelijheid de taal van het lichaam; het is behelpen en ja, we doen het ermee zijn dankbaar voor wat er wel kan en schikken ons maar we kijken uit naar de dag dat het weer kan de ander zien van aangezicht tot aangezicht en daarom bidden wij u: <i>Heer, ontferm u...</i>	En ondertussen gaat de wereld door ongekend veel Trübsal heen want de honger dreigt de oorlog gaat verder de machten maken zich breed solidariteit staat onder druk hoe komen we hier uit is de grote vraag we weten het niet we zien het niet. Is er ook zicht op u niet als de oplosser van al onze zorgen maar als de trooster en als de wegwijzer die door de Tora uitzicht biedt in de woestijn op weg naar de bevrijding? en daarom bidden wij u: <i>Heer, ontferm u...</i>
--	--	---

*Dit verwijst naar de titel van cantate 'Wir müssen durch viel Trübsal' (BWV 146)

Lezing

Vandaag zou cantate 'Wir müssen durch viel Trübsal' geklonken hebben. Geschreven voor zondag Jubilate. Ook al is het de zondag van volgende week die zich met die naam siert, toch koos ik voor de lezing waarbij de cantate geschreven is, want ook al klinkt de cantate niet, er klinkt toch een gedeelte uit. Geerten van de Wetering bewerkte het eerste deel, de Sinfonia, voor orgel en speelt dit werk straks op de plaats waar de cantate geklonken zou hebben.

De genoemde lezing is uit het evangelie naar Johannes (16,16-22) – dat is een gedeelte uit de afscheidsrede van Jezus, waarin hij vertelt over zijn vertrek en over de komst van de geest. Het gaat verder...

Preek

Nog een korte tijd en jullie zien me niet meer, maar kort daarna zien jullie me terug, zegt Jezus tegen zijn vrienden in zijn afscheidsrede. Zien, niet zien, opnieuw zien. Maar liefst vier keer laat Johannes die woorden terugkeren – als een fuga die telkens opnieuw inzet. Een lastige fuga, ook want wat wordt er mee bedoeld? Geeft Johannes als een reporter weer wat Jezus zijn vrienden heeft verteld, nl. dat ze hem na de opstanding weer terug zullen zien? Een groet: tot zo meteen!? Johannes laat Jezus deze woorden immers kort voor zijn sterven spreken. Maar dan is het goed te

beseffen dat Johannes zijn evangelie pas tegen het einde van de eerste eeuw schrijft voor mensen die Jezus sowieso nooit hebben gezien. Zij hebben Jezus dus ook niet een korte tijd niet gezien en hem na een korte tijd ook niet teruggezien. Zij moeten geloven zonder dat zij zien, precies zoals een van de vrienden van Jezus, Tomas, het eerst niet kon, niet wilde: niet zien en toch geloven (Johannes 20,29).

Maar waarom dan toch dat: *en kort daarna zien jullie me terug?* Ik vermoed dat Johannes iets anders bedoelt. Hier gaat het om verschillende vormen van zien. Hij gebruikt er namelijk ook twee verschillende werkwoorden voor (dat is in onze vertalingen weggefallen). Er is het zien dat vooral bestaat uit waarnemen, zien wat voor ogen is. Je spiegelt op een fotografische manier de werkelijkheid. Mooi, misschien, maar het geeft verder geen betekenis. Nee, het gaat Johannes ten diepste om iets anders: om zien met andere ogen.

Antoine De Saint-Exupéry laat het de vos zo zeggen tegen *De Kleine Prins*:

- Vaarwel, zei de vos. Dit is mijn geheim, het is heel eenvoudig: alleen met het hart kun je goed zien. Het wezenlijke is voor de ogen onzichtbaar.
- Voor de ogen is het wezenlijke onzichtbaar, herhaalde de kleine prins, om het goed te onthouden.
- Dat is een waarheid, die de mensen vergeten zijn, zei de vos.

Wat is dat wezenlijke dan? Voor Johannes is dat dat je oog krijgt voor hoe het verder gaat met, of beter, na Jezus. Dan komt de Geest in beeld. Bij Johannes wordt die ook wel de pleitbezorger genoemd, d.w.z. dat is dynamiek die er voor zorgt dat de zaak van Jezus behartigd wordt, dat het niet stilvalt maar verdergaat, hij is de zaakgelastigde. En het gaat verder als die geest op de een of andere manier vaardig over je wordt. Even te voren heeft Jezus namelijk aan zijn vrienden verteld dat hij weg zal gaan om plaats te maken. Een nieuwe tijd breekt aan, zonder hem. En tegelijkertijd zegt hij dat ze hem weer zullen zien. Maar dat zal dus niet op de oude, vertrouwde wijze zijn. Als ze hem zien, dan in de gedaante van de Geest, aan wie hij nu alle ruimte geeft. Daarvoor zullen ze met andere ogen naar de werkelijkheid moeten gaan kijken; niet simpelweg ogen die waarnemen en iets of iemand zien, maar ogen die het onderscheid kunnen maken. Onderscheid om te zien waar die geest zichtbaar is, waar de geest waait, die met Jezus aan het woord gekomen is.

Om die geest te zien, is registreren niet voldoende. Je moet kijken met je hart, zegt de vos tegen de Kleine Prins. Anders gezegd, bijbelser: je moet kijken met de ogen van de Tora, met de ogen van de verhalen van Jezus zelf, met die van zijn volgers, die het met vallen en opstaan hebben geprobeerd. En dan zie je dat het niet per se om mensen gaat die precies weten hoe het zit; die exact weten waar die geest te vinden is, en wat die van je vraagt. Augustinus zei dat al met zoveel woorden: 'Als je denkt iets van God begrepen te hebben, dan is dat wat je begrijpt in ieder geval niet God'.

De Geest zien vraagt om andere ogen, ogen die je niet even kunt opzetten en dan alles doorziet. Het is zien met vallen en opstaan. Oefenen, proberen, doen, niets doen, nadenken, terugvallen, je afsluiten, openstaan, mediteren, vragen, stil worden, lezen, luisteren, aan het werk gaan. Het is nooit klaar, het moet altijd weer beginnen, want je weet nooit uit welke hoek deze geest waait. Maar als je ergens mensen – wie weet jezelf – ziet opstaan uit hun traagheid, hun ge'ja-maar', als ze zich herpakken, gerechtigheid doen, de vrede zoeken, de armen voeden, de daklozen huisvesten, de kinderen thuisbrengen, de zwakken behoeden, de wereld mooier maken, dan weet je dat de geest niet ver weg is en dat het mogelijk is om met andere ogen naar de werkelijkheid te kijken.

Dan zul je blij zijn en niemand zal je je vreugde afnemen, besluit Johannes deze woorden over zien, niet meer zien, en weer opnieuw zien. Het vertrek van de man van Nazaret, de opgestane is niet alleen maar afscheid, weggaan, *mourir un peu*, (afscheid als) een beetje sterven. Het is ook een nieuw begin, een doorstart. Niet 'meer van hetzelfde', maar dezelfde opnieuw, in andere gedaante.

Het waait verder, dit vreemde verhaal van hoop en verlangen, van hemel op aarde, van liefde totterdood en er doorheen, van zachtheid die sterk is en van verliezen om te winnen. Het waait verder de tijden door.

'Wir müssen durch viel Trübsal' (BWV 146) heet de cantate die vandaag geklonken zou hebben. We moeten door de nodige ellende heen, vrij vertaald. U weet, hij klinkt niet, precies vanwege de strekking van deze titel: we moeten nu door de nodige ellende heen. Maar Bach zou Bach niet zijn, als hij niet van af het begin laat doorschemeren dat het niet alleen maar ellende en droefheid is, maar dat je met andere ogen kunt kijken, naar de werkelijkheid. En daarom begint hij zijn cantate met een prachtige, opgewekte Sinfonia, waarmee de toon gezet wordt. En waardoor alles wat er daarna nog aan droefenis zal klinken toch niet zo droef is; alsof de eerste zwaluw al gezien is. Die ene maakt nog niet dat het zomer is, maar je weet wel dat de zomer komt.

Ik zei wel dat deze cantate vandaag niet klinkt, maar eigenlijk klinkt hij wel, en dan juist dat eerste deel, waar de vreugde vanaf spat. Geerten van de Wetering maakte er een bewerking voor die hij nu zal spelen. Muziek die je met andere oren doet luisteren, met andere ogen doet kijken: want de geest van de opgestane waait. Vandaag en alle dagen, om te beginnen deze.

bronnen:

Raymond E. Brown, *The Gospel According to John XIII-XXI*, New York: Doubleday 1970

Alfred Dürr, *Johann Sebastian Bach: Die Kantaten*, Kassel: Bärenreiter 2005

Gebed

Wij danken u
trouwe God
dat we
ook als ons zicht
vertroebeld is
de mogelijkheid
hebben
om met andere ogen te kijken
naar ons leven
en dat van anderen
en dat er vreugde
kan zijn
om het goede
wat er is
en om het uitzicht
dat u biedt
voorbij
de horizon
van onze beperkte blik.

En daarom bidden wij
voor wie
die vreugde ontberen
die opgesloten zijn
in de zorgen
van dit moment
voor wie somber zijn
voor wie zich bedreigd voelen
ook, misschien juist thuis
voor wie de liefde missen.

En daarom bidden wij
voor wie het ontbreekt
aan het meest elementaire
een dak
brood
hygiëne
voor de vluchtelingen
aan de rand van Europa
en zo vaak ook
aan de rand
van onze barmhartigheid
in het bijzonder
de kinderen onder hen.

En daarom bidden we
voor wie ziek zijn
thuis
in het ziekenhuis
in het verzorgingshuis
voor wie voor hen zorgen
met liefde en aandacht
en kennis van zaken.
en we noemen...

En daarom bidden we
voor wie verdrietig zijn
en noemen met name...
zij moeten hun geliefde missen
wees hen nabij
als het eenzaam is
en verdriet de toon zet.

En in de stilte
van dit moment
bidden wij wat ons
verder bezighoudt...

NB! Wanneer u vaker inspiratie ontleent aan de preken en gebeden die klinken in de Kloosterkerk, stellen wij u voor om een gift over te maken op NL 29 INGB 0000 0585 71 ten name van Stichting Kloosterkerk.

U steunt ons werk ermee!